

Batre les olives(ALDC, V, 991. *Batre les olives*)

El mot de l'enunciat significa 'colpejar amb bastons les branques d'una olivera per a fer-ne caure les olives'. Les motivacions que han generat la seva notable frondositat lèxica són:

1) 'colpejar': *batre*, der. del llat. vg. BATTĒRE (cl. BATTUĒRE) 'colpejar, batre', a voltes amb complement (*batre olives* 42, 61, *batre [les] aulives* 105, 109, 123); *abatre* 25, 55, amb vocal protètica (també *abatre olives* 54); *bater* 96 (var. *abater* 97), amb canvi de sufix; *batussar*, *esbatussar* 163, 167, 168, der. de *batussa*, aquest der. de *batre*; *pegar* 106, 128 (o *pegar en lo ganxo* 135, 139), der. de PĪCARE, pròpiament 'enganxar amb pega' → 'tenir contacte estret' → 'enganxar-se amb algú; atacar-lo a cops'; *donar pataquejades* 111, der. de *pataquejar*, format de l'onomatopeic *patac* i el suf. iteratiu *-ejar* (< -IDIARE); *picar*, d'origen onomatopeic (< PICC-);

2) 'colpejar amb instrument': *batollar*, der. de *batolles* 'eina de batre o de fer caure la fruita de l'arbre', del llat. vg. *BATTŪCŪLA, pl. neutre de *BATTŪCŪLUM (var. ioditzant *batoiar* 39); *batallar* (var. *abatallar* 93, 100), en deu ser una var. per assimilació; *varejar* (var. *varear* 101, 104, 160, 185 [< *vareiar*]), pres del cast. *varear*, der. de *vara*, amb les var. africades *vare[dʒ]ar* 173 i *vare[tʃ]ar* 171; *ganxejar* 137, der. de *ganxo* (< preromà *GANSKIO-/*GANKIO- 'branca, ramatge ganxut'); *verguejar* 146, der. de *verga* (< VĪRGA 'branca flexible'); *bastonejar* 146, der. de *bastó*, del llat. vg. *BASTONEM, var. de BASTUM 'bastó'; *palejar* 188, der. de *pal* (< PALU); *porrinar a varades* 157, var. de *aporrinar* 'colpejar fortament', der. de *porra*;

3) 'sacsejar l'arbre': *espolsar*, der. de *pols* (< PŪLVIS), des del sentit primigeni de 'llevar la pols', menys probable que sigui un der. de EXPULSARE; var. *esporsar* 166, per assimilació a la bategant de *espolsaré*, *espolsaria*, etc., i les formes sintagmàtiques *espolsar olives* 81, 189, *espolsar en la canya* 169; *sacudir* 106,

111, der. de SŪCCŪTĒRE 'sacsar', amb canvi de conjugació; *escotinar* 85, manlleu al sard;

4) 'fer caure': *tombar* (s. XII) 83, 173, 179, 180, "de la veu imitativa TUMB!, que expressa el soroll d'un cos pesant que gira rodant sobre terra" (*DECat*) i d'aquí 'tirar a terra', del qual és una var. *tomar* (o *tomar olives* 80), potser d'una base TUM!; *fer caure* 104, 112;

5) 'espigolar': extensió a 'batre les olives' del sentit primigeni 'collir els fruits que han quedat a les oliveres després de feta la collita general', dels mots *espigolar* 174 (< SPICŪLARE, der. de SPICŪLA 'espiga') i *espellucar* 177 (var. *espillucar* 175), potser del llat. *PILUCCARE, der. de PĪLU 'pèl' i encreuat amb *pell* (< PELLE), format amb el prefix *es-*;

6) 'munyir': extensió de la 'manera de collir olives fent córrer la mà resseguint la branca', dels mots *escarrar* (var. perifràstiques *escarrar amb la vareta* 133, *escarrar en la verga* 141), potser del germ. SKERRAN/SKARRAN 'rascar, gratar', i *resseguir* 51, compost del prefix *re-* i *seguir* (< llat. vg. SĒQUĒRE);

7) 'collir': *collir* (< COLLĪGĒRE) (var. *coir* 84, amb iodització; formes perifràstiques: *collir [les] olives* 113, 118, 183, *collir en [lo] ganxo* 125, 130, 134), per extensió de 'arrancar les olives';

8) 'recollir': *plegar oliva* 81, de PLĪCARE 'plegar; doblegar', probablement com a genèric, tant si és 'batre' com 'munyir' o 'recollir'.

Altres mots a més del genèric *fer olives* 69: *rematar* 179; *forçar* 'tirar amb força' 175; *tirar pegant* 165, *tirar en canya* 165, on *tirar* deu ser sinònim de 'estirar', i *espiar* 36.

Notem l'extensió de *batre* en cat. or. peninsular i bal., amb formes puntuals de *picar*; les afinitats valencianobalears de *espolsar* i el castellanisme *varear* (i *varejar*) present aquí i allà.

Són mots normatius *batre*, *batollar*, *espolsar*, des del *DG₁*, 1932.